

Johann Bacmeister Georg Wende

**Disputatio Inauguralis, Quam ... Facultatis Medicae in Alma Rosarum, Praeside ...
Dn. Johanne Bacmeistero, Medicinar. D. ... De Quartana ... publico placidoq[ue]
eruditorum examini subiicit Georgius Wende, Stargardia Borussus, die V.
Augusti, Anno 1658**

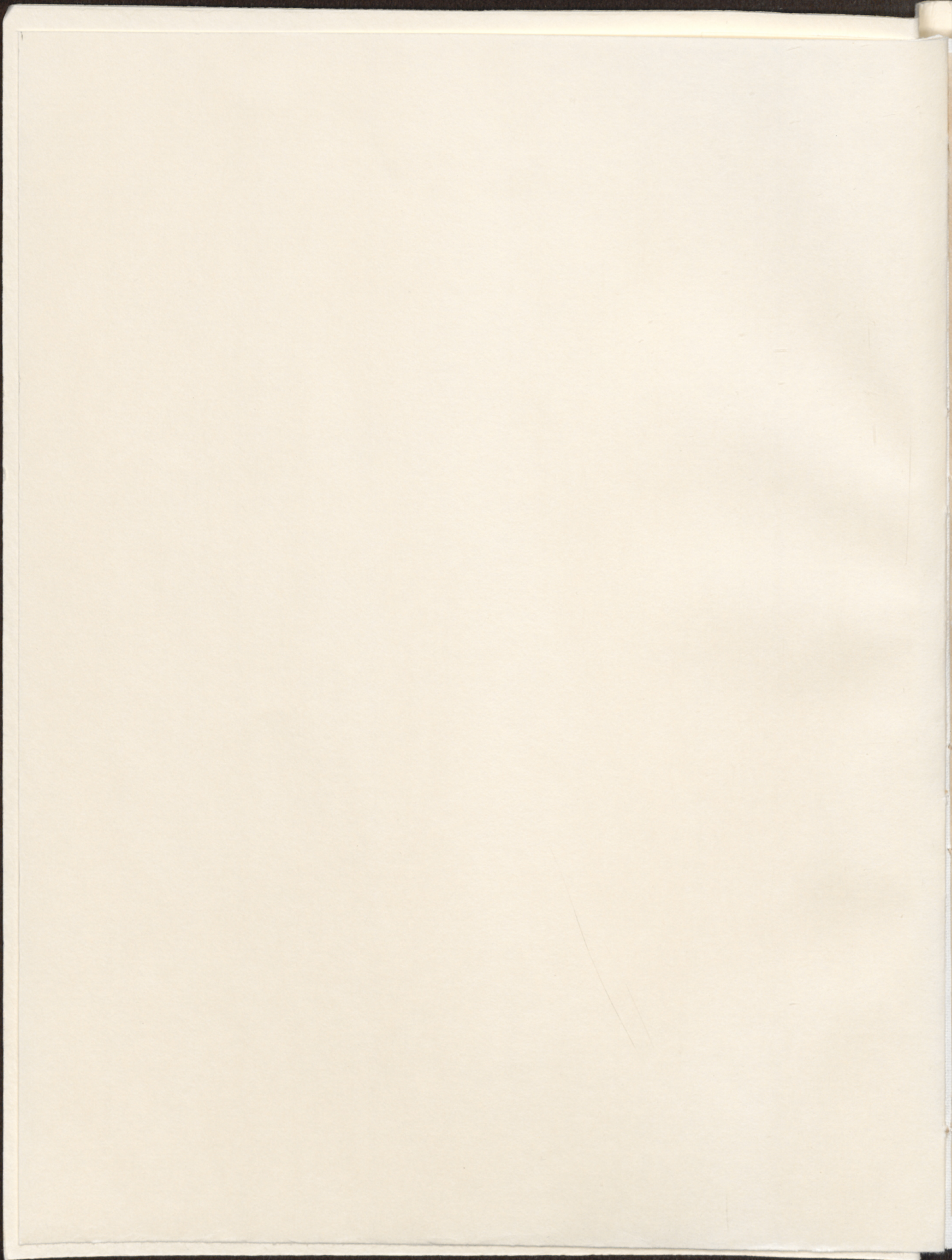
Rostochi[i]: Kilius, [1658]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn730120430>

Druck Freier Zugang

R.U. - med 1658 Bacmeister, Johann

I. N. I.
DISPUTATIO INAUGURALIS,

Quam
Divino favente Numine
Jussu & auctoritate Amplissimæ
Facultatis Medicæ

in
ALMA ROSARUM,
PRÆSIDE

*Viro Nobilissimo, Amplissimo, Excellentissimo
atq; Experientissimo*

DN. JOHANNE BACMEISTERO,
Medicinar. D. Anatom. & Chirurg. Professore P.
Phyfico civitatis ordinario, Facultatis suæ Seniori.
& spectabili p. t. DECANO,
Patrono & Promotore Præceptoris
loco venerando,

DE
QVARTANA

pro
Supremos in arte Medica honores

impetrandi
LICENTIA,

publico placidoq; eruditorum examini
subjicit

GEORGIUS WENDE, Stargardiâ Borussus
die V. Augusti, Anno 1658.

Rostochi, Typis Hæredum NICOLAI KILII. Acad. Typ.

2 309.

Rle med. 1658

176

INSTITUTUM ANATOMICUM

Julius & Augustine Ampfshaus

ALMA MATER

DR. JOHANNES BAUMERTER

Medicus, D. Anatomiae, Chirurgiae, etc.

EVANGELICA

Septembris in arte medica honoris

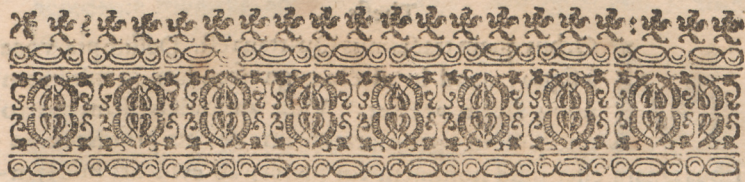
LICENTIA

publice in hoc studium

GEORGII WILHELMI

Rectoris

Irurum est in tanta autorum copia neminem fuisse, qui arduam de Febris doctrinam novis, quibus anatomicum hoc seculum superbit, in vêtis applicaret. Ignavae mētis est, prodigalis etiam naturæ opera negligere. Aliquid quidem Albertus Kyperus, longiori vitâ dignus, nobis dedit; rem tamen omnem expedire non potuit. Tyroni institutiones scripsit, animum illius ad altiora alibi haurienda præparavit; Ultra si egisset, ejusdem culpæ reus fuisset, cujus Celebrem Sennertum sæpius accusat Hoffmannus: Multa eum tradere, quæ captum tyronum superant, maximè vero necessaria omittere. De Febris certe nihil instituendum scire in opere Institutionum voluit, illas docens controversias, quas & exercitati, sine ullo in arte incōmodo, ignorare possunt. Fecit ergo Vir Clarissimus quantum debuit. Insignis vero Medicus Guernerus Rolfincius prolixè nuper methodum cognoscendi & curandi febres publicavit: Illa tamen generalis tantum est. Ad speciales febres nemo, quantū videre licuit, descendit. Nos itaq; faciliorem veniam speramus, si quid erroris, de Quartana ex fundamentis Circulationis & aliis disputaturi, commiserimus.

Theſis 1.

MOrbus quem tractamus Quartana eſt. Deſumpta voce à ſigno, quod in affectu cognoscendo non minimam nobis facem præfert. Vidit antiquitas illam quarto quoq; die in ægro mutationem, & cum primis temporibus ſignata eſſet quid hominem torqueret, ab evidenti hoc ſymptomate quartanam nominavit. Nec obſtat quod aliquando aliis quandoq; diebus paroxyſmi veniant; Rudis enim illa ætas, vel non vidit talia, vel febres illas pro quartanis non habuit, vel etiam ad id reſpexit quod ſemper fere fieri videbat.

2. *Querquera* ab autoribus nonnullis vocatur. Illas febres antiquitus ita vocatas eſſe vult Cl. Mercurialis variæ. lection. lib. 5. c. 2. quæ cum frigore & tremore affligunt: ducto nomine à ſonitu imitatione; quem in febre trementes & horrentes edunt; cum veteres plurima hoc pacto nomina effinxerint. In Quartana & frigus & horror vehemens ſatis adest. *Melancholicam* plurimi appellant, ab humore frigido & ſiccò, quem melancholiam dicunt, putrefacto originem ejus derivantes: Verum, quia nec melancholia febris generatrix datur, nec, ſi daretur, febrem incendere poteſt; Inconveniẽs hæc appellatio erit. *Atrabilariam* magis ad rem alii: Proximam reſpexerunt cauſam febriles proxyſmos excitantem. *Scandalum* ab aliis & *ludibrium Medicorum* nominatur. Scandalum multi capiunt, & illam quæ plurimis ſaluti fuit artem infamant, ubi altis radicibus firmatum morbum nullis remediis cedere vident. Ludibrium verò vocatur; Vel quia blande sæpe medicis tractanda venit, ac ſi ludus quidam eſſet; Vel quia curioſiſſimi etiam Medici operam eludunt. Omnia nonnunquam medicus tentat, febris tamen non recedit; illo vero abeunte, hæc quoq; vetus hoſpitiũ deſerit.

3. Ita deſcribimus Quartanam. Quartana eſt ſpirituũ in corde accenſio ab atra bile in aliqua corporis parte collecta, quarto die paroxyſmũ habens. Intimam deſcriptio hæc quartanæ naturam explicat, omnes medico indicationes in curatione ſuppeditat.

4. *Eſt ſpirituũ accenſio.* Omnis noſter calor à ſpiritibus eſt, quo calidius corpus eſt, eo plus caloris adest in ſpiritibus. Vehemens calor igneam eorum naturam dicit. Hæc ſi à cauſa, veluti pabulo,

acce-

accedente foveatur, accensio nobis est, absente pabulo ad naturalem statum redeunt. In Quartana vero ita fit: Atra bilis in cordis veniens atrium naturam igneam spirituum conservat; Stimulat nimirum cor, stimulo excitati spiritus calorem vehementem concipiunt & per arterias in totum corpus ejiciunt. Tamdiu calor ille permanet, quam diu atra bilis ad cor labitur, hac absente, calor quoque intermittit.

5. Contrarium videtur velle Harvæus, cui ob inventam circulationem & alia immortales gratiæ debentur. Sensu destitui cor opinatur. Si non sentit, quomodo stimulos illos, seu atram bilem stimulantem, percipiet? Miram vir laudatus adfert histor. de generat. animal. exerc. c. 51. Vicecomitis de Montegomero in Hibernia filius primogenitus, ex ulcere à natura cicatrice obducto, amplum hiatum in pectore apertum gestabat, quem pro lubitu Lamellâ claudebat. Ad hunc missus à Rege suo Harvæus advertit, cor manu tractari posse: Deduxit ergo ad Regem. Contrectabant cor, factumque est; ut uterque illud sentu tactus privatum esse agnosceret: Quippe adolescens, illos cor tangere (nisi visu & cutis exterioris sensatione) nequam intelligebat. Mira historia & sine multis exemplis, dextrè tamen explicanda. Consternatus adolescens, ex aspectu Regis, tam vehementer facile alterari potuit; ut se sentire non putaret, quæ tamen sensit. Deinde doloris forsân sensum ex se, non simplicem contactum, quæri existimabat, qui in corde ob simplicem contrectationem non facile oritur. Et ipsæ partes cordis diversimode se habent, interiores accuratius, ob nativam suam constitutionem, sentiunt quam exteriores. Sensu vero tactus destitui cor nunquam potuit: Nervulos à nervo sexti paris habet, ut Cl. Bartholinus notat in Anatom. Reform. l. 2. cap. 6, triplici loco insertos; Uno qui terminatur in ipsum Cor; altero qui in auriculas; tertio qui inter vasa ejus est majora: Jam ubicunque nervi, ibi sensus tactus. Nihil itaque obstaculi fuerit, quo minus materia è sanguine crassiori adusta acredine suâ, ceu aculeis quibusdam, cor ad sui expulsionem excitet; ut necessario frigus, horror & successivus ille caloris motus producat.

6. Quod si alicui recensita accensio non placeat; Ille quidem ita de accensione hæc poterit statuere: Atram bilem, è partibus ad

A 3

Cor

Cor venientem, impedire intima spirituum cum sanguinis massa unionem; Hoc dum fit, spirituum calor, ob impedimentum atræ bilis, quæ imprægnari ab iis nequit, augetur; illi ignei evadunt, Horror verò & frigus calorem antecedit; quia ante illam accensionem natura tentat spirituum cum massa sanguinis unionem: quo fit, ut circulatio & tardior reddatur & immutetur, succedente spirituum excædescencia, ac si furore corriperentur. Utram sententiam elegeris, nihil mutabitur in curatione: Prior tamen certior, cum à sensu rei molesta, acris, vellicantis, in corde, omnium spirituum domicilio, facilius illi perpetuo effluentes concitari accendiq; possint, ad oculumq; locus affectus præsentetur.

7. *Cor in quartana affici*, docet ipsa cordis constitutio, ipsa caloris in corpus distributio. Sentire stimulos posse probavimus; nunc arterias addimus, quæ in illo radicem primam agnoscunt. Per has distributio caloris, quem in quartana videmus, commodissime fit. Aliæ enim partes, si aliquid omnibus simul partibus dare voluerint; nullà alia viâ, quam per cor, id præstare possunt. Idem si hic fieret, non posset aliter quam, ut prius motus caloris ab exteriorib; ad interiora sentiretur, cui universalis illa in corpus distributio succederet: Ejus vero nihil in quartana; simul ac quidquam caloris apparet, æqualiter ille in omnes totius corporis partes distribuitur. Certum indicium e corde provenire.

8. A materia atrabiliari affici cor diximus. Unde vero illa? *Ex aliqua corporis parte* materia morbifica per venam cavam cordis ingreditur palatium. Patet id ex paroxysmis quarto quoq; die recurrentibus: Cum enim ad cor nullò quam per venas aditus detur, illum atrabilis eligit; Non tñ. semper, sed quarto die. Manifestum id indicium est, focum aliquem dari in quo materia colligitur. Toties unica die repetitur circulatio sanguinis, in illa volvitur & revolvitur nutriens liquor; Vel itaq; continuam reddet febrem, si sanguis valde fuerit infectus; Vel in foco aliquo corruptus succus colligetur, materia futurus insequentis paroxysmi. Utrumq; fit in Quartana continua. Illic multa bilis atra cum sanguine circulata continuos calores aliaq; symptomata excitat: Præterea tamen & focus datur, in quo atrabilis cumulat, materia exacerbationis quarto die

die redeuntis. Posterius tantum, in quartanis intermittentibus. Tempore illo intermissionis crassiores sanguinis partes, in atram bilem, in foco colliguntur; quarto plerumque die natura, ut post audiemus, contra onus partem aliquam gravans insurgit, quod molestum est per venas ad cor mittit, paroxysmiq; excitantur: Si duplex, duobus; sin triplex, tribus quoq; focus sustentatur.

9. Ubi verò focus in Quartana? Lienem affectum esse multi clamant: Quod ut sæpe verum, ita nonnunquam in liene nihil vitii est; hepar addiderunt alii; primam ventris regionem alii. Nos præter ea omnia viscera & musculos, majores præsertim, adjungimus: Ventriculum sæpe esse focum, docent vomitus à febre aliquando liberantes. Quod sit in ventriculo, cur in aliis aptioribus itidem fieri posse negaremus? Musculi verò, præprimis majores, foco constituendo maxime conveniunt: Arteriæ illorum & venæ in minimos usq; ramulos dividuntur; Facile ergò obstruuntur; facile in illis aliquid colligitur: & hinc focus.

10. Difficilis quibusdam & circulationi contraria hæc atræ bilis collectio in partibus videbitur. Atram bilem n. sanguini diversarum partium mixtam, justam quasi, colligi, sanguinem verò circulari, vix posse putabunt. Verum non impossibilis illa est, imò facilis. Sanguinis tenuiores partes nullam nobis controversiam movebunt. Crassiores quamvis crassitie atræ bilis particulas superent; spiritibus tamen repletæ sunt, qui circulationem illarum adjuvant. Atra vero bilis, cadaver tantum sanguinis, spiritibus cum careat, pellitur quidem cum sanguine ad partes: Sed ubi in angustias partis alicujus debilis pervenerit, velut inutile pondus in illa commoratur; donec à naturæ robore expellatur.

11. Causa propositæ febris vel proxima est vel remota. Proximam atram bilem esse innuimus. Ad illius in corde præsentiam, ponitur, ad absentiam tollitur. Triplex verò atra bilis, gradu adustionis differens, commode statuitur; Prior nondum insignem acedinem habet, ob minimam adustionem; Altera insigni acedine prædita est; Tertia summam obtinet, partes exulcerat malignitatisque particeps est. Mediam hic intelligimus. Illa rursus duplex. Velex crassioribus sanguinis partibus, vel ex flava bile adusta constans. Utraq;
in fe

in febre nostra locum habet, approbante id cum ratione experientia. Calidæ & siccæ temperiei corpora, si aliqua saltem intemperantia cibi vel potus peccantes crassiores sanguinem generent, quartana corripitur: Crassiores n. sanguinis partes adultæ naturam bilis atræ induunt caulaq; proxima febrilis fervoris fiunt. Tertianis etiam quartanæ succedunt, si materia morbifica non evacuata fuerit. Manifeste indicat successio, flavam bilis, in paroxysmo ad exteriora pulsam, concrefcere inq; atram bilem verti. Ubi atra bilis facta est levi ex occasione moveretur, focumq; eligens quartanæ causa fit. Primi gradus atra bilis, niger succus sanguinis, calidus quidem & siccus respectu sanguinis boni est; non tñ. tantam acrimoniam adhuc nactus, ut febrem incendere possit. Tertius gradus jam non quartanas, sed arden- tes malignasq; febres, ob summa quam cõtinet acridinem, producat.

12. Contradicit præcedenti thesi magna Medicorum pars, quæ legitimam aliam, aliam spuriam quartanam dicit; Hanc ab atra bile, illam à melancholia fieri. Duce[m] multi Celeberrimum Sennertum sequuntur. Is lib. 2. de Febr. cap. 20. putat Humores à calida quacunq; causa aduri & ubi fervor desit, quasi cineres quosdam relinqui, nunc plane frigidos & siccos, nunc caloris alicujus adhuc participes, qui postea putredinem concipientes quartanam generant. Nos, integrâ magnitudine Medici autoritate, non videmus, quomodo quasi cineres frigidi & sicci, qui omnem jam calorem cumque eo acridinem exuerunt, putrescere possint; sive veram putredinem cupias; sive, quæ in febribus est, adustionem. Multo minus vero admittere possumus, frigidos & siccos cineres, qui Calorem jam amiserunt, febrem excitare. Qui n. fieri potest? eo aduri humores, ut frigidi & sicci evadant; cum ipse concedat, si summe adurantur arden- tes febres excitare. Incredible vero est adustum humorem, cui calor acredoq; jungitur, citius non accendere febrem, quam ubi omnem calorem exiit; cum ille hoc ad id longe aptior sit.

13. Cogitur aliquid veritatis dicere Laurentius Joubertus lib. de quartan. cap. 2. Quamvis distinguat quartanam in legitimam & spuriam: Fatetur tñ. unicam febrem biliosam esse legitimam; Cum alii humores à bile secreti accendi nequeant. Ratio in promptu, stimulo necessario carent: Magis itaq; doctrinæ ergo, quam quod tales au-

les autores observarint legitimas definivisse; Ipse à melancholia. pauca bile mista legitimam fieri vult. Nobis melancholiam, qualem à Sennerto audivimus, sine præsentissimo detrimento generari non posse certum est; quare non constituet febrem: Quam verò melancholiam naturalem dicunt, crassior tantum sanguinis pars est, remota causa quartanæ, non proxima. Si tamen insignem acquirat acridinem, bilique misceatur adustæ, non jam Quartanam, sed mistam constituet. Qualis causa talis etiam effectus. *Sublata jam melancholia restat atra bilis, quæ eodem quo dictum modo febrem accendit.*

14. Atra hæc bilis si copiosa fuerit, ut focus unus & alter non sufficiat, febris continua oritur, si unus focus sufficit, quartana intermittens simplex, si duo requiruntur, duplex, si tres, triplex. Pro ut vero acrior vel mitior, ita vel mitiorem, vel vehementiorem quartanam gignit. Ulcera exigua scabiesq; majorem acridinem indicant, Ut Sennertus l. c. & Cl. Bartholinus in hist. anat. cent. 4. hist. 35. ex observatione Ballonii, Plateri, Benedicti Sylvatici refert. Dubium v. hic occurrit: num bilis illa atra, quæ scabiem produxit, non excesserit mediocritatem? Deinde, cur interiores partes, si colligebatur, non exulceraverit vel scabie affecerit? Utriq; ita satisfacimus. Non facile negari potest, atram bilem, quæ causa scabiei, mediocritatē excessisse; potest tamen, in foco talem collectam esse. Potest mediocris in foco colligi, quæ postea, in ipso etiam paroxysmo, magis aduritur, ut à summa acridine vel non procul absit, vel eam jam habeat: E corde per arterias ad exteriores partes talis pellitur, ubi, nisi cum sudore ejiciatur, causa est, ut cutem scabies detædet. In foco cum nihil talis, nulla quoq; scabies.

15. Unum adhuc de proxima quartanæ causa ambiguum est, Utrum atræ bilis in quartana tanta copia adsit, quæ omnibus secuturis paroxysmis sufficiat? Multi opinabantur, in venis meseraicis putrescere simul omnem materiam. Evertit hanc sententiam in venta circulatio, quæ impossibile docet, in venis meseraicis, tanto intervallo temporis sanguinem non circulari; Verius ergo successive atra bilis generabitur. Maxima pars sequentis, paroxysmo præcedente, è crassiore sanguinis parte aduritur; Nam vehementius in illas agere febrilis calor potest: Præterea inconveniens est dicere, tot paroxysmo-

B

rum

rum materiam in sanguine adesse, cum sæpe multos annos quartana affligit; imo fieri aliter non posset, quam, ut atrabilis summam, acredinem & malignitatem, si febrili calore toties adureretur, acquireret; Majus vero inde quam quartanæ periculum metuendum.

16. Atram bilem proximam quartanæ esse causam patet. Remotæ causæ examinanda veniunt. Illas dabunt *Res naturales, non naturales & præternaturales*. E naturalibus est temperamentum. Aptissimum quartanæ calidum & siccum, asscientie Celebri Sennerto. Calor si in sanguine resistentes partes invenerit, illas aduret, facileq; atram bilem generabit. Quod vero calor ille, tenuiores sanguinis partes non adurat, sed illis relictis crassiores, inde est: Spiritus, socium calorem vehentes, facilius imprægnant tenuiores partes; Crassæ contra resistunt: Calor ergo augetur magis & illas adurit; Tenuiores etiam sero, quo sanguis diluitur, artius junguntur ab eoq; temperantur. Temperamentum hoc *vel nativum est, vel ascitium*: utrumq; multum ad quartanam juvat. Parentes calidi & sicci, sobolem sibi similem generant; Materiæ seminis, tam in arteriis, quam in ipso seminis organo, dispositio ad quartanam, si quartana laborant, imprimitur; Spiritibus enim seminis materia (sive nobilissima chyli sit pars, sive sangvis) impletur. Hi spiritus sicut materiam in arteriis, ita post semen, conceptum, infantem regunt: Alii ergo irritantibus causis ad consuetum opus redeunt. *Ascitium* à rerum non naturalium usu, qui quartanam producit, est petendum. *Temperamentum ætatem nobis dat*. Aptior ad quartanam consistens ætas, in qua calor maxime se exferere potest.

17. Res non naturales quartanæ corpus præparant, & occasionem febræ præbent. *Aer* intervitt *frigidus*, qualis in fine autumnæ esse solet. Frigus & repellendo, & poros cutis constringendo, calorem corporis auget; Calor crassas, si ad fuerint, sanguinis partes adurit inq; atram bilem convertit. Utrumq; in autumnæ præprimis adest: Æstæte enim calor noster nativus minor, crassum generat sanguinem, frigus verò autumnæ, augendo calorem, ut aduratur causa est. Simili modo, *impurius* huc facit *aer*: Insinuant enim se crassæ aeris partes in poros cutis, illosq; obstruendo, calorem concitant. Contagii meminit Cl. Sennertus loco jam citato: *Anno*, inquit, *1616, toti Germaniæ*

hic quartana erant Epidemice. Quæ Quartana etsi à communi aëre constitutione ortum haberent; accedebat tamen contagium quo seminaria febris in alia corpora transferebantur. Nobis aëris constitutio, sine contagio, etiam hic sufficeret; Ad contagium enim citius non putamus descendendum, quam ubi omnis alia via rationem reddendi præcisa nobis est. Si vero in Epidemia illa accidit, ex conversatione cum ægro facilius alios captos fuisse, internæ id potius perturbationi alicujus, causam morbi jam foventis, ascribendum est, quam contagio. Videmus sanos, quamvis nullam causam febris in corpore alant, ubi febricitantem conspexerint, imitari; hoc si in illis, qui hospitem latentem secum portant, acciderit, febris occasio dabitur, nullo accedente contagio. Regio dupliciter corpus ad quartanam disponit. Vel ut aërem, vel ut alimenta nobis subministrat. De priori satis, de posteriori in sequentibus.

18. *Cibus & potus diversimodè quartanæ causa sunt; Alia sanguini crassiores partes præbent, alia illas in corpus vehunt, alia vias aperiunt, alia calefaciunt sanguinem. Quo plus cibus & potus horum habet, ita plus quartanæ generandæ confert. Priora sunt cibi crassi succi, vel difficilis concoctionis; sequentia, humiditate aquosâ abundantia; tertia, quæ tenuium sunt partium; ultima calore agunt. Variè vero, in hac temporum luxuria, cibi ex his miscentur.*

19. *Ad specialia si descendimus. Usitatus cibus panis est. Furfuraceus si fuerit, & difficile coquetur, & coctus crassum sanguinem dabit. Rectè Cl. Hoffmannus non pro hominibus, sed pro canibus cibum hunc esse, ait: Si quis tñ. firmum nactus est ventriculum, id fiet quod dictum; eoq; magis, quod furfures vim de tergendis habeant, viamq; sibi lacteas penetrandi faciant. Parum itidem, vel nimium fermentatus panis: Ille difficillimæ coctionis est; Hic parum boni nutrimenti habet; optimum enim in nimia fermentatione, relictis crassis partibus, perit. Panis nauticus, ille maximè, quem post longum navigationis tempus assumere necessitas jubet. Mucidus omnes alios superat, præter crassas partes, quas sanguini miscer, corruptû corpori præbet nutrimentum, quod in atram bilem, cum assimilari corpori non possit, adurit. Pars panis una, præ alia plus potest;*

potest: Crusta panis atram bilem gignit, juxta scholam Salernitanam:
Non comedas crustam, choleram quia gignit adustam.

20. Post panem magis in usum veniunt *carnes quartanam generantes*. Tales sunt majorum animalium, præprimis senio confectorum: ut bubalinæ, vaccinæ, apruginæ, cervinæ; his tamen magis aptæ suillæ, præter crassum n. succum, multam aquositatem, quæ in lacteas venas vehit, eamq; excrementitiam, habent. Damarum & leporum carnes minus quidem quam dicta huc faciunt: Non tamen omni culpa carent; exsiccat enim nimium caro illorum crassarumq; fit partium. De leporibus dissentit Henricus ab Heer in Spadacrene, ubi cap. XIII. prolixè illorum defensionem suscipit. Volatilium itidem illorum, quæ in aquis vivunt, & merguntur; ut cygnorum, anserum, anatum: Constringuntur pori horum animalium, ut excrementa crassa perspirare nequeant; aqueæ vero partes, calore in iis aucto, facile exhalant. Columbæ agrestes, nimium dum volant, carnes suas exsiccant crassisq; humoribus aptam reddunt.

21. E piscibus huc referuntur omnes illi, qui in *cænosis palustribus, locis degunt*; cum & malum nutrimentum capiant, & id excutere nequeant. Anguillæ præter excrementitium humorem, & crassas quasdam partes, sanguini vix aliquid afferunt: ut & tinca. Sturiones difficilis coctionis sunt crassiq; succi. Pisces maritimi hic adducendi, ut Cabeljavus seu Acellus, & multialii: Non tamen omnes; cum & inter illos sint, qui friabilem fatis carnem habent, qualis est Schellfischius apud Belgas: de quo Cl. van der Linde / select. med. exerc. XI.

22. Omnium verò animalium carnes sive terrestrium, sive volatilium, sive piscium, magis quartanæ corpus parant, si vel fumo induratæ, vel sale conditæ fuerint: Tales sunt pernæ, gratissimus Saxonie inferioris frequentissimusq; cibus; Carnes bovinæ fumo induratæ vel sale conditæ, in nautis præprimis, qui sæpissimè illis vesci coguntur; Anseres perfumati, Acellus exsiccat, si n. recens febres generat, multo magis succus id præstabit; Harengi itidem, si longo tempore in muria permanserint. Magnam Haleci laudem Amplis. Amstelodamensium Consul Nicolaus Tulpius, vir multæ praxeos, tribuit lib. 2. observ. med. cap. 24. Ut à Sole nubeculas, sic
ab ha-

ab hęcibus diffipari morbos, non vane à Belgis dici putat. Nec unquam magis sterilem medicorum messem, quam sub eorum adventum, observavit. Nos ut ob rationes datas aliquid utilitatis non negamus, ita recentibus murià tinctis convenire arbitramur; tempore vero longo, deteriores fiunt quartanamq; producere apti.

23. *Frućtus arborum & fruticum austeri & immaturi* crassiori sanguini, multa aqua diluto, materiam ministrant; pyra, poma non satis matura, juglandes, avellanę, præ cęteris omnibus castaneę nuce, melpila itidem: E plantarum fructibus melones, pepones, &c. Legumina plerumq; sunt talia; ut oryza, pisa, fabę: quibus addenda sunt Brassica, apium, eruca, cępe, allium. Aromata sanguinem calefaciunt materiamq; crassiozem adurere juvant; ut cariophylli aromatici, piper, gingiber, cubebę &c.

24. Acetum condimenti loco cibis sæpe adjungitur, hęc nihil æquę quartanam gignit. Facit illud vi penetrandi & aperiendi quam possidet; alio tamen adhuc modo. L. Juobertus, eruditus medicus, similitudinem quandam aceti cum melancholiã adducit, quem l. c. Sennertus sequitur. Nos aliam causam esse putamus. Vermes in aceti generibus, quę ex vappa & debilibus vinis conficiuntur, Nardius Noct. genial. 2. p. m. 75. observavit. Filamenta Cl. Bartholino in microscopio, vermes aliis dictę partes aceti, apparuerunt; qui monitus est, in aceto cui limpida aqua sit admista, idem procedere: vid. Histor. anat. cent. 4. histor. 13. Ultimo modo nos quoque id experti sumus: Infudimus aceto aquam, accuratę in mixturam oculorum aciem convertentes vidimus, Aliquas partes aceti, vermiculorum instar, vario moveri modo. Non diu motus ille continuabat, filamentaq; esse apparebat. *Ideò motum filamentorum factum puto.* Particulę aqueę, fila illa subtilia, intime aceto dum conjunguntur, movent; Quia verò conjunctio illa, per varios poros aceti, varia est; varius quoq; filamentorum motus, qui vermiculos refert, videtur. Filamenta illa aceti quamvis tenuia sunt, satis tn. crassa, ad constituendam atram bilem, si in corpus, cum tenuioribus aceti partibus, pervenerint.

25. In potum præprimis veniunt *aqua, cerevisia, & vinum.*
Aguas palustres bibentibus splenes semper sunt magni & pleni &
B 3 ventres

ventres duri & crassi, & tenues, & calidi; teste Hippocrate de aer. aqu.
& loc. Crassæ sunt palustres aquæ: facile ergo lienis minimas arte-
rias obstruunt, Inde tumor calorq; totius corporis, maxime infimi
ventris. Cerevisia vero non satis cocta, vel non defæcata, crassiorum
in sanguine partium causa est. Quod si tali notabilis quantitas lupu-
li addatur, vehiculum adjungetur, quod crassa facilius ad lacteas de-
ducet, & sanguinem accendere poterit.

26. *Vinum frequens potus est, quod, antequam id nomen
acquirat, mustum appellatur. Crassum id est, turbulentum, nec de-
ferbuit: Non nisi crassi itaq; sanguinis est materia, qui, accedente
calore, in atram bilem permutatur. Ubi mustum defæcatum est
vinum dicitur. Crassa vina & austera quartanæ seminium pariunt,
nigra itidem: Quamvis enim nigra multum dant sanguinis, crassus
tamen ille est, imò validum requirunt ventriculum. De Malvatico
vino in specie narrat Cl. Hoffmannus Instit. lib. 5, cap. 26. §. 14. Dono
se accepisse lagenulam vini malvatici, superfundebat illud pani Ul-
mensi & comedebat: Quo facto, exibat vinum, cum cibis omnibus,
inalteratum tam diu ut fieret clinicus. Ventriculum debilem vinum
difficilis coctionis invenit; vel itaq; incoctum in lacteas abripi de-
bebat; vel excerni cum fæcibus. Hic posterius est factum. Prius ubi
fit, crassiores in sanguine partes augetur, quæ in atram bilem aduri
possunt. Cibo & potui annectimus alia quæ per os assumuntur: qua-
lia sunt medicamenta calida, maxime vehementia purgantia; mul-
tum enim illa corpus alterant, & materiam latentem sæpe excitant.*

27. *Somnus & vigilia, item motus & quies huc spectant:
Quod illa, & malæ coctionis causa, & caloris sanguinem adurentis
vario modo esse possint. Excreta & retenta itidem: Ut si hæmor-
rhoidum fluxus inhibeatur, In fæminis menses ordinarie non fluant,
in viris, critica illa quovis mense evacuatio per urinam, cujus memi-
nit Sanctorius: Artis staticæ sect. 1. aphor. 65. cesset. Harum excre-
tionum si quæ impediatur, augetur calor, crassus v. sanguis in a-
tram bilem vertitur. Animi affectus vehementes ardentes etiam
febres excitare posse, testatur Gabelchoverus. Idem cur non fieri
posset in quartana? Opprimuntur veluti in illis spiritus: Ubi ergo
porta data est, ruunt, & vehementer sanguinis partes, transitum ne-
gantes, adurunt, Hinc quartana.,*

28. Res

28. Res præter naturam in producenda quartana multum possunt. Sunt v. tales; *intemperies* partium publico officio destinatarum. Venter sæpe accusandus venit; Si n. imbecillis seu frigidus fuerit, non poterit satis bonum coquere chylum, sed crudum sanguini misceri patietur; si nimium calidus, in nidorosa cibos corrumpet materiam, chylumq; illâ replebit, brevi in atram bilem convertendâ. Idem faciunt intemperies calidæ totius corporis, *Febres*. Febribus tertianis quartanæ succedunt: Retinetur nimirum, ut §. 12. jam dictum, in extremitatibus partium materia morbifica, illicq; concrevit; adveniente vero aliquo humorum vehemente motu, movetur & illa; jamq; in venas repulsa, naturam atræ bilis habens, focum sibi eligit.

29. *Obstructiones* frequentissimæ lienis sunt: Viscus hoc, præ omnibus aliis, est arteriosum, facileq; à crassis sanguinis partibus obstruitur. Lienem sequitur hepar. Hoc, quamvis paucas arterias habeat, venæ tamen maximæ, infinitis ramulis, in illo terminantur. Idem in ventriculo, utero, ipsis musculis fieri potest. Obstructis jam partibus, circulatio immutatur, quâ immutata, incalescit sanguis aduriturq; pars crassior, ob sæpius jam dictam resistantiam, ad illud aptior. Vermes quartanas produxisse historiarum docent. Mordendo partes membranosas, dolorem in illis excitant: Ad dolentem partem sanguis fluit calorq; illius augetur, remota quartanæ causa existens.

30. Differentiam quartanæ occasio data fuit, §. 15. explicare. Ad signa nunc rectâ viâ venimus. *Quarto quoq; die redit paroxysmus in quartana.* Averrhoes lib. 4. Coll. de signis quartanæ: signum hoc (ut interpretes vertit) quasi sicut proprium quartanæ vocat. Propterea, quod non inveniatur talis circuitus, in aliqua febre, simplici vel composita. Assentiuntur illi, qui ex ipsa febris essentia hoc signum petunt putant: Rationem reddunt, quia pituita singulis diebus movetur, bilis tertio, melancholia quarto. Verum cum atra bilis, ut ex superioribus patet, nullis sit imprægnata spiritibus, nullum quoq; motum proprium habebit: Imo, quamvis spiritibus esset repleta, moveretur tñ. perpetuo cum sanguine, in canalibus circulationi destinatis. Æquè itaq; apta est atra bilis hæc, quam illâ horâ moveri; modo movens adsit, & viæ, per quas moveri debet, pateant. Aliam rationem nos post dabimus.

31. Es-

31. Essentiale signum quartanæ circuitum multis esse, vidim^{us}. Contra Christophorus à Vega, ignaviam mentis ostendere scribit, si quis accessionum repetentias expectare voluerit; nam indicium quod indesumitur invalidum est. Aliquæ n. febres sunt ab alio humore, à melancholiâ, quæ crassitudinis & paucitatis humoris causa, repetere per quartum sunt visæ; & simili ratione quartanæ, quæ aliis circuitibus repetunt, quartanis longioribus. Hoffmannus vero, ex Simonio, adducit exemplum Saxonici Secretarii, in quo Quartana, sub typo tertianæ, latebat: Instit. lib. 3. cap. 13. §. 9. Confirmat id Cl. Bartholinus Histor. anat. cent. 3. hist. 55. Paroxysmum in consanguineo suo, cum postero die expectaretur, priore rediisse observavit; Et in non paucis, ubi desitura est, varios typos assumere, testatur.

32. Nos mediam viam eligimus. Et ut observationes laudatorum virorum non negamus, rationem acceptamus; Ita plerumque quarto die paroxysmum redire, raro admodum aliis, quotidiana nobis experientia dicitur. Causam vero arbitramur esse: Quod atra bilis tarde in foco febrili colligatur. Sanguis cum atra bile mixtus, in canalibus suis circularur: Non poterit ergo, una circulatione, omnis atra bilis in focum pervenire; sed nec decem, nec viginti, potest colligi: Natura enim partis, quamvis debilis, sentit tamen, ubi hostis, majori copiâ, quam convenit, in foco residere vult. Repellit etiam, quod molestiam creare potest, tantum retinens, quantum illi nullam insignem alterationem concitat. Tandem, tardâ illâ collectione, natura quasi opprimitur: Tunc, quidquid est virium, adducit contra hostem, materiam paroxysmo excitando aptam movet, perque venas ad cor pellit. Quarto die plerumque, id evenit, cum non possit breviori tempore atra bilis in tanta copia colligi, ut opprimi vita illius partis videatur. Quartanæ circuitui adjungimus quoque illud, quod laudatus Bartholinus se observasse refert: histor. anat. cent. 1. hist. 95. Non tantum, quarto quoque die, incertis horis, paroxysmum rediisse; sed, quartum quemcumque paroxysmum, fuisse gravitatem symptomatis.

33. Tempus circuituum quartanæ sequitur tempus quo ægrotum paroxysmus tenet. Illud, ex observatione medicorum ad minimum est 20. horarum: Causa vero hujus tarda in foco febrili solutio est

adest. Perseveraret ille, si fomentum adesset; hoc quia deficit, foco à materia morbifica liberato, calor remittere incipit: Donec intermittentibus, ad naturalem statum; incontinuis, ad consuetum redeat.

37. Calore remittente *ægrî sudore diffluunt.* Senes excipit Carolus Piso, in eleganti tract. de morbis serosis p. m. 604. è quibus non citius sudorem expectes, quam è pumice. Item illos, qui hyeme quartana laborant. Utrobiq; enim sudorivia negatur; in illis ob senium, in his ob ambiens frigus. Exemplum tamen laudatus Piso habet cujusdam, cui corpus totas noctes, etiam à febre vacuâ, quanquam hyeme admodum sævâ, perenni sudore difflebat. Sed raro illud accidit, & forsitan aliunde causa, quam à quartana petenda. Ordinarium est, statui paroxysmi sudoris rivulos succedere. Causa hæc est: Multum in quartanariis adest serum: Nam & multo aqueo vehiculo crassus chylus indigebat, è quo postea crassiores sanguinis partes, & in ipsa adustione crassiorum partium aquea humiditas separata fuit. Serum illud, accedente calore & viis patentibus, non potest non evacuari: Calore itaq; aucto, protruduntur in quartana ex arteriarum extremitatibus vapores aquei, qui liberam viam invenientes, per poros cutis extillant. In *declinatione* vero paroxysmi sudores fiunt: Ob vias, quæ non nisi insigni, qualis in statu paroxysmi, calore patefiunt. Et hæc causa, cur prioribus minus, quam posterioribus paroxysmis ægrî sudent.

38. Sequitur *pulsus.* Ex hoc solo, se, febrim imminentem non aliam quam quartanam fore, cognovisse Galenus lib. 2. de Crisibus cap. 4. gloriatur. Mendacii accusat Galenum *Campegius* l. 1. histor. 7. *Camp.* Hist. Gal. Ubi negat fieri id potuisse, addens: *illum quædam de se jactabunde proferre, quæ eruditorum aures nec ferre possent, nec de beant.* Nos, quamvis Galeni defensionem non susceperimus, omnium consensu cogimur fateri, magnam in quartana pulsus mutationem esse: Galenum vero, in pulsum doctrina exercitatissimum, proximè insequentem paroxysmum prævidere potuisse credimus, Cum & rationes adsint, & *Aerius*, peritus Medicus, lib. 5. c. 23. consentiat. Pulsus illi *parvi, tardi, rari*, incipiente paroxysmo sunt, ut arteria ligata quasi sit; & in Juvenibus etiam, arteriarum motus extreme se-

me senum ætati conveniens sentiatur. Perdurat hic pulsus usque ad declinationem. Tum n. frequentes quidem pulsus fiunt, sed in cæditate constantes. Paroxysmo finito, in intermittentibus, ad naturalem statum redit. *Causa mutationis illius in pulsu est, refrigeratio dicta sanguinis, ob quam circulatio tardius instituitur: Maxime vero atræ bilis, in corde, mora. Non potest cor consueti more se constringere & dilatare, cum materia febrilis illud quasi suffocat. Tardius se quia constringit, tardiores pulsus fiunt.*

39. Urina si examinetur, colores ejus variantur, dicit Averrhoes l.c. *Nam aliquando est alba & subtilis, ad viriditatem declinans; & aliquando nigra & grossa ad rubedinem declinans.* Crudæ sunt & tenues, in principio morbi, omnes: Id vero ob materiæ multitudinem & pertinaciam. Multæ crassæ, in principio, sanguini adsunt partes, in iis itaq; omne robur natura consumit, separationi excrementorum nihil dare potest. Materiâ hæc imminutâ, quod hæctenus neglexit, aggredi ex parte potest, magnamq; in sanguine excrementorum inventiens copiam, cum sero eam in vesicam pellit: Inde multa subsidentia. Colores varii oriuntur ex admixtis quibusdam particulis adustis.

40. Nihil frequentius in quartana quam inappetentia ægrum vexat. Culpam quidam in Vas breve rejiciunt; Verum, extra telijectum venam dictam esse, circulatio testatur. In omnibus venis sanguis contentus à partibus ad truncum moverur: Hic est vena; movebitur ergo à ventriculo ad venam splenicam, non contra. Melius causa redditur; quod spiritus, cum crassa materia conflictantes, non in sufficienti copiâ ad ventriculum veniant, ibiq; fermentum generent: Unde debilitas ventriculi, cruditates, nausea, ipse sæpe Vomitus, quem pro signo quartanæ plurimi agnoscunt.

41. His addenda salivatio. Videmus quartana laborantes ut plurimum salivâ madidos. Causa in promptu: Aqua copiosa, quâ atra bilis diluitur, calore expellitur. Sanctorius in lib. 6 vitand. error. meth. cap. 9. vult, *Melancholiam adstrictoriâ vi præditam. Si vero vincatur à calore præter naturam, sicut in quartana, Tunc febrilis calor magis potest, in pellendis ichoribus; quam vis adstrictoria in cogendo & retinendo serasam humiditatem.* Sed vis illa adstrictoria

ichores cogens non firmo talo infistit: Sufficit itaq; febrilis calor, qui ad convenientes evacuationi vias atrę bili vehiculum ducet. Sed quę illa via per quam saliva venit? In tenebris, omnibus retro sæculis, tota Medicorum schola fuit, quoties aliquid de saliva cogitabat. Nuper admodum Cl. Viri, Franciscus Glissonius & Whartonus Angli, immortalis, quę inventoribus debetur, gloriã, viam salivę, e maxillaribus glandulis ad extrema usq; oris tendentem, aperuerunt. Unica oculi inspectio innumeras illas ratiocinationes sustulit, quibus plurimi ingenium suum exercuerunt. Ignoravimus hæcenus, Cl. van der Stude dixisse memini, veram scis sedem. Ignorantia hæc plus sæpe damni quam morbus attulit. Ignoravimus criticas per salivam evacuationes, In peste. Hermes nostri seculi, Andreas Cnöffelius multas evacuationes à veneno liberantes, se observasse nobis retulit, vias etiam prædixisse, quas sequens ætas aperuit. Ignoravimus deniq; præter innumera, quã viã saliva in quartana venit. Liberarunt illinos à crassa hac ignorantia. Grato ergo pectore Clariss. virorum merita agnoscamus. Et hæc sunt signa præcipua, quæ in quartanæ nos cognitionem ducunt. Adtunt & alia, somnus, vigilia, dolores capitis, tusses, quæ indicasse sufficiat.

42. Non omittendum tñ. præter dicta signa, alia adesse, quæ focus nobis febrilem sistunt. Longum esset omnium partium morbos explicare, quibus apræ fiunt atrę bili colligendæ: Lienis & hepatis tantum afferamus; Utpote, à quibus magna damna, sæpe etiam ipsa mors, quartanariis est metuenda. Cognoscitur lien affectus in quartana ex colore corporis plumbeo. Multæ in liene sunt arteriæ; lis obstructis, sanguis vehementer adurit, ut partes, lividum quendam colorem accipiant. Deinde *alvus non facile egerit*: Negatur enim è ductu Wirfungii cum sero stimulus. Tertiò *in sinistram partem ægri se reclinant*: Arteriosum hoc viscus, se ipso fit gravius, ubi obstructum est; Si itaq; in dextram partem se æger composuerit, & adjacentes partes comprimantur, & ipsum pendulum fiet, distendendq; partes, quibus adhæret, dolorem excitabit. Ultimo, tactu in sinistro latere percipi tumorem lienis posse multi volunt; negat Cl. Hoffmannus Instit. lib. 3. cap. 64. §. 2: Quod lien profundum situm acceperit, qui digitis tangi non potest. Et ita quidem esse, vel leviter
in ana-

in anatomicis informatus fatebitur: Illius ergo loco *ex tuberculantiam* in sinistro latere ponim⁹. Hanc nihil profundus illius situs impedit. Cum enim tota cavitas infimi ventris, semper sit repleta, Intumescen- te liene, illic necesse est tumor oriatur, ubi minor est resistentia tale a. est sinistrum hypochondrium.

43. Quibus in quartana hepar afficitur, *coloris sunt albicanti*. Obstructo hepate magis impeditur circulatio, quam si lien obstrua- tur: Non tamen tantus calor suscitatur; Quia, in venis est obstru- ctio. Circulatione hac ratione impedita, minima ad partes sanguinis copia pervenit; Unde pallidus ille color. *Urine rubre* sunt quibus hepar afficitur, ut Sandaracham etiam referant: Sanguini via nega- ta, cum tero aliquid sanguinis in vesicam fertur, tingens urinam. He- par, ob elevatum illius situm, melius *tactu* percipi potest, si tumor hepatis adfuerit. *Difficilis in illis est respiratio*, ob compressum à tu- mido hepate diaphragma. *Subtrahunt iidem*: Læsa n. respiratio- fuligines e pulmonibus expe'li non possunt: Unde asperæ arteriæ membrans vellicant, & hinc tussis. De cæterarum partium morbis in quartana, brevitati studentes nihil: Non difficile ex partium con- stitutione, de aliis judicari potest. Ad prognosin venimus.

44. Futuram quartanam indicant causæ remotæ, si adfuerint. Maximè vero Febres: Hinc Hippocrates 3. progn. 27. Continua fe- bris in quartanam deducetur, si intermittat, vel erratico modo ap- propinquat, & sic agens autumno appropinquet. Omnia illa, ut ex dictis patet, productioni atræ bilis, unde quartana, inserviunt. Addit 3. Coac prænot. cap. 8 erraticis febribus urinas, in quibus nubecula nigra. Adustræ partes in febribus erraticis si nubeculam causant, na- turam sanguinis in corpore adusti nobis aperiunt: Febrim ergo quartanam prædicere jubent; Cum præsentem atræ bilis mediocriter ad- ustra, quartana evitari non possit.

45. Deinde circa Prognostica sciendum est: *Continuas rarius intermittentibus fieri*. Cl. Scarabicius, Professor Patavinus de Igne Febril. cap. 65. hanc rationem reddit: Melancholicus sanguis, sive paucus, sive multus, difficulter putredini redditur idoneus; hinc à na- tura facile, à venis detruditur exhalatio multa. Nos ex illis aliqua acceptamus, reliqua mittimus: Crassiores partes sanguinis non fa- cile

cile putredini febrili idonei redduntur; Id est, non facile in atram bilem aduruntur, sed calore multo indigent. Intensus Calor si adfuerit, & multæ crassiores partes in sanguine, continua expectanda; sin, intermittens. Posterius frequentius quam prius accidit. Quamvis non ita id intelligendum sit, ac si adeo raro quartanæ continuæ occurrant: Quatuor exempla Carolus Piso l. c. habet & passim alii auctores.

46. *Qui quartana correpti fuerunt, nunquam laboraturos illam.* c. dicit Aërius. Magis profecto ex opinione vulgi, quam e rei veritate. Reclamat experientia, reclamat ratio: Illa quotidie confirmatur: Hæc docet, generari posse crassiores sanguinis partes, accendi quoq; calorem, qui illas adurit; unde quartana provenit. Non infimi iudicii vir. L. Joubertus, de exquisita concedit, & putat: Cum exquisita quartana fiat à melancholia, tempore febris immutari temperamentum, quod melancholiam producere solebat. Nos non repetemus, quod exquisitam à sola melancholia fieri posse negavit, bilem adjungens; sed id tantum dicimus: Omnium consensu frigidum & siccum temperamentum plurimum melancholiæ gignit; Illud ergo mutabitur. In quale vero? In calidum puto. At hoc aptissimum ad quartanam esse, ipsam Sennertum consentientem habemus. Quod si in aliquibus contingat non repetere quartanam, ascribendum putamus illi; Quod diuturno morbo meliores mores induerint, assuefacti ab illis abstinere, quæ quartanam pariunt.

47. *Febrim ipsam si respiciamus, Hippocrates l. i. epid. sect. 3, dicit, quartanam esse tutissimam, placidissimam & longissimam: Non enim tantum per se ipsa talis est, sed etiam à magnis morbis liberat.* Tutissimam & placidissimam vocat. De quartana intermittente simplici potissimum, dictum id putamus; illa enim naturæ, ad recolligendas vires tempus concedit. Duplex & triplex, jam non sine periculo sunt: Maximum vero periculum, in continua; cum alios gravissimos morbos, ipsam sæpe mortem pariat. Auctores passim exponunt de quartana, ut quartana est: Sinimirum nullus morbus magnus febrei adjungatur. In sufficiens vero illa explicatio est: Cum quartana præprimis continua, ut quartana est, quamvis nullo magno conjugatur morbo, pariat gravissimos morbos; imo ipsam mortem.

48. Ex

48. Ex Hippocrate quartanam à magnis morbis liberare aucto-
ritas. Confirmatur id ex 5. aphor. 70. *Qui quartana laborant, fere
convulsione non tentantur: Quod si prius corripiantur, deinde quar-
tana succedit, liberantur.* Et ita suadet ratio: Moto sanguine & in-
calescente, cum illo materia morbifica movetur; Quæ ubi in totum
corpus distribuitur, movet materiam, quæ nervorum membranæ,
ipsisq; nervis, se insinuavit, & convulsione causa est. Hæc mota, natura
ad expulsionem materiæ convulsione excitantis cogitur: Rigor
ergo vehemens concitatur; Illo, quidquid nervis molestum est, ex-
cutitur. Tali ratione à convulsione, morbo magno, liberabit. Quam-
vis dubitemus, an ideo tutissimus & placidissimus morbus vocari
possit? Solvit nonnunquam Convulsiones: Sed aliquando Paralyfin,
non exiguum malum, adfert. Vidisse se id, optimi nominis Medicus,
Jacobus Hollerius comment. in hunc aphor. testatur. Fit hoc modo:
Movetur serum, sanguini atræq; bili mixtum, in corpore; Tempore
declinationis paroxysmi, evacuatur per sudorem, cum atrabile, vehi-
culum; quod si retineatur, hæc sequentur: Aqueus sanguis in cor-
pore aliquandiu circulabitur: Ubi per cerebrum ad nervos vene-
rit, caliditate debitâ carens, obstructioneque in nervis factâ, illos
resolvit.

49. *Longissimas quartanas esse,* continua observatio docet:
Gabeichoeverus cent. 6. observ. 74. exempla quartanarum collegit,
quæ septem, duodecim, triginta, imò quadraginta octo annos dura-
runt. Causa est, quod multæ crassæ partes sanguinis læpe adsint &
ventriculus debilis: Ventriculus, si cibos non bene coquit, crudi suc-
ci relinquuntur, crassioris sanguinis materia. Quibus addendum
longum illud temporis spatium quo paroxysmus durat: Nova n. in
paroxysmo præcedenti adurit materia, sequenti interveniens paro-
xysmo. Non tm. omnes quartanæ, idem tempus durationis, postu-
lant: Æstivæ citius terminantur; Autumnales longius protrahuntur.
Magis commodus quartanis autumnus quam æstas. Frigus poros
cutis claudit: Quo, & materiæ morbificæ exitus adimitur, & calor
corporis augetur; ut adurere melius humores possit. Præterea æstate,
ventriculus debilis est, crassiorem chylum coquit; Inde crassiores in
sanguine partes, quæ autumnò adultæ quartanam accendunt. Contra
æstivo

æstivo tempore pori corporis aperti sunt, Materiæ morbificæ liberum exitum concedunt: Hæc evacuatâ, salus ægro est speranda.

§ 0. *Omnia ætas quartana subicitur*: sæpius tñ., consistentis ætatis homines invadit; aptiores n. illi, ut diximus, sunt. Non æquæ omnibus ætatibus pernitiôsa: Infantes si eam, non à parentibus malo hæreditario, sed ex causis externis sanguinem disponentibus contraxerint, facile liberantur; Calidum enim innatum fortius in illis est, morbosq; tales facilius superat: Si hæreditarium fuerit malum, difficilis erit curatio. Consistentis ætatis, pro causarum vehementia & resistentia, nunc facilius, nunc tardius, ab ea liberantur. Omnium pessima est, quæ senes affligit: Raro enim è mortis faucibus senes eripiuntur. Maxima pars Medicorum, causam, virium debilitatem, agnoscit: Nos adjungimus causæ vehementiam. Frigidi & sicci sunt temperamenti senes, materia morbum excitans, calida & sicca: Necessè itaq; est ut vehemens causa accesserit, quæ, contrarium temperamento morbum introduxerit, eumq; nonnisi vehementem: Vehemens à senibus, in quibus vires diminutæ, superari non potest. Adde poros cutis carniûmq; in senibus exsiccatos, evacuationem impedire, morbum vero deteriore reddere.

§ 1. *Quartana quas hydrops insequitur plerumq; lethales sunt.* Vario verò modo in Quartana hydrops generatur. Frequentissime fieri putamus, ob impeditam cum atrabile feri expulsionem: Ubi n. sudore aquea non expellitur materia, in venas retrocedit; circulatur aliquamdiu cum sanguine; Sequentè paroxysmo magis natura superflui feri urget expulsionem; Cumq;, per exteriorem cutem, non possit ab ea liberari, in interiorem capacitatem ventris deponit: Inde Hydrops ille, qui Ascitis vocatur. Alter modus erit, si obstructa fuerint vasa lymphatica & rupta; de qua Cl. Bartholinus videatur in novis anatomicis tractatibus. Tertius, si Scirrhus nobile aliquod viscus habuerit, ex indeq; hydrops ortus fuerit. Prior morbus difficillime curatur, Secundus vix unquam, Tertius nunquam. *Signa prognostica recensita sint.* De tempore termini quartanæ illud tantum adjicimus; Insignem aliquam aeris tempestatumque mutationem, sæpe finire quartanam, nonnunquam etiam augere, Tantum de signis; nunc ad curationem.

§ 2. Cui-

52. Cuicumq; quartanæ curationem methodicè instituire an-
mus : Is indicationes primò invenire debet ; Deinde materiam in
promptu habere , & illius rectum usum nosse . A Causa vero præci-
puè indicatio sumitur : Illius præsentia , quarto quoq; die paroxysmum
inducens , & in continua continuo præterea affligens , sui ablationem
postulat ; Atræ bilis ergo auferenda . Corrupta hæc materia est , non
potest ad meliorem naturam redire : Quod corruptum est ejici è cor-
pore debet ; huic satisfaciendum est materiis ad id aptis . Sufficeret
hujus indicationis exsecutio , nisi considerandum veniret : Non tan-
tum illi succurrendum , quod nunc affligit , sed quod affligere potest ,
breviq; id (nisi succurratur) faciet . Talis indicatio illarum in sangui-
ne partium est , quæ quidem in atram bilem nondum adusta sunt ,
brevi tñ . , nisi succurratur , adurentur : Nondum naturam corruptam
partes illæ induerunt ; non itaq; totalem sui eradicationem postu-
lant , corrigi & emendari volunt : Crassa corrigimus attenuantium
dextrâ administratione . Utraq; indicatio utramq; facit paginam
in curatione nostrâ . Restat focus , qui quartanæ est conjunctus : Hic
aliam addit indicationem . Quidquid debile est , roborandum venit ,
quidquid obstructum , deobstruendum . Prout diversæ sunt partes ; ita
diversa materia , serviens indicationi .

53. E triplici fonte illam petimus , *Chirurgiâ , Pharmaciâ & Di-*
etâ , rectum usum adjungentes . Prima è Chirurgicis , est V. S. Mul-
tum emolumentum ægris inde esse , experientia nos docet ; Circulatio
videtur adversari : Cum n. sanguis , per omnes partes corporis , æqua-
liter distribuatur , multum evacuabitur boni sanguinis , multum et-
iam spirituum exhalabit ; parum admodum materiæ morbificæ eva-
cuabitur . Nos fatemur quidem , aliquid atræ bilis bono mixtæ
sanguini profluere , non tamen illud tantum est ; ut magnum com-
modum , quod sæpe videmus venæ sectionem excipere , inde oriatur :
Indicationi vero ultimæ potissimum inservire eam arbitramur . Atræ
bilis ad affectam partem veniens , sectâ venâ , non tantâ copiâ ad eam
fluit ; Ipsa circulatio , in meliorem statum translocatur . Deplentur
sectâ venâ arteriæ : Non tantum ergo ad focum febrilem tendit ,
quantum , si omitteretur , perveniret ; Minori copiâ fluens sanguis ,
etiam per debilem , vel obstructam aliquantum partem , circulatur .
Liberâ circulatione , parum in foco colligitur : Longius inde tempus
inter-

D

inter-

intermissionis; Ita ut illo tempore natura à paroxysmo libera vel vincere omnino, expellendo atram bilem, febrem possit, vel mitiorem tantum sequentem paroxysmum efficere: In illo certa salus; in hoc multum solaminis continetur. Videmus ex his, tantum abesse, ut circulatio V. Sectioni huic adverteretur; ut ea potius sola sit, quæ rationem tanti levaminis aperire possit

54. Dictum est: Evacuari maximâ ex parte bonum sanguinem, spirituum etiam multum exhalare. Duplex hic cautio venit advertenda. Prima est, ne facile sanguinem educamus iis, qui venas angustiores habent, quales sunt obesi: Quamvis enim aliquid lucri quantæ eveniret; Majus tñ. ex sanguine detracto periculum immineret; Vix residuus sufficiens nutritioni est. Altera: Nec in debilibus tentandam temerè esse V. sectionem: Spiritus enim exhalant, qui si restitui non possunt, natura morbo vincendo non sufficiet; sed perpetuo in peius ruet.

55. *Quantum sanguinis mittendum*, copia sanguinis, ad focus affluentis, indicat. Eadem docet tempus. Præsente affluxu, cæteris paribus, esse secandum jubet. *Quamdiu* vero sanguini fluxus concedendus, alia dicunt: Constitutio nimirum sanguinis in venis. Crassus & niger optimè mittitur ad tantam copiam, quantam vires ferre possunt; floridus non item. Crassus & niger sanguis, magnam à naturali statu declinationem esse, monet. Non superabit hanc naturam; nisi ab onere nimio liberetur. Et hic secunda indicatio adimpletur. Floridus contra non tantâ vitiatus corruptione: Quare tertiæ indicationis ergo tantum evacuandum esse suadet, quantum deplere affluxum sanguinis ad focus potest.

56. Locus venæ secandæ superest. Sive in dextro, sive in sinistro brachio vena secetur, parum interesse, docuit rerum Anatomicarum peritia; confirmavit circulatio. Doctrina quæ secandum *καὶ ἰξίω* esse jubet infirmo fundamento nititur. *De salvatella tamen res non tam est expedita*: Plus levaminis ex illius sectione, quam aliarum, ægrum perferre vera experientia dicit. Causam nemo dabit, qui circulationem ignorat; Hæc ostendit majorem in arteriis sanguinis esse motum, tantumq; posse adferri per unicam arteriam ad partes, quantum vix per aliquot venas, ejusdem magnitudinis, referri ad cor potest. Arteriarum huic motui respondet ille, qui fit
in ve-

in vena, ubi cum arteria per *ἀναστόμωσιν* conjungitur: Nec unquam motum sanguinis arteriis respondentem esse posse, ubi dicta anastomosis deest. Jam videamus, num quid talis in salvatella: Ita vero statuere nos cogit Cl. Antonidæ van der Linde experientia select. med exerc. XIII. §. 423. *Non semel ille observavit è salvatella sanguinem, manu aquis exemptâ, magno impetu, & saltu etiam aliquo, veluti ex arteria exsiluisse: magno argumento, fuisse ibi in proximo synastomosis arteriæ cum vena.* Habemus jam motum sanguinis ex salvatella, similem illi qui ex arteriis: Ex superioribus vero constat, motum illum vehementiorem plus breviori tempore posse evacuare. Unica ergo causa subitanei commodi, subitanea è salvatella sectâ evacuatio erit. Nec dubitamus si arteriæ, ut apud veteres solebant, secarentur, majorem utilitatem inde ægros percepturos: Nunc vero propriâ culpâ infelices sumus. *De arteriarum apertione hodie non laboramus, ideo non procuramus gravissimos quosq; morbos queritur ex Massaria Cl. Hoffmannus Instit. lib. 2. cap. 113.* Objiciunt quidam crassam in quartana materiam, & salvatellæ angustias: Sed non movent nos facile, qui scimus eundem sanguinem per poros carnis circulari posse: Et magis obiectio hæc Cephalicam, Basilicam, harumq; filiam medianam, ferit.

§ 7. Saphæna non tam sæpe in viris, quam in foeminis, aperitur. Convenit præcipue, si à mensibus suppressis quartana fuerit, vel quartana jam præsentè illi obstruantur: Deplentur n. arteriæ pedis nutritioni destinatæ, & successivè etiam illæ, quæ uteri collo ab arteriis hypogastricis inferuntur. Quod si jam focus illic loci persistat, colligi materia morbifica vix potest: Sin minus, obstructions tollentur. Et hæc ratione, tam foco febrili, quam mensibus obstruatis, opem feret.

§ 8. *Hæmorrhoidum apertio*, si obstruantur, *celebratur*. Lienis, illas sordes expurgare multi hodie adhuc putant. Contradicit circulatio: Venæ hæmorrhoidales nihil à liene efferunt, sed internæ ad venam portæ, externæ ad cavam, sanguinem referunt. Nobis verior ratio, cur juvent, hæc videtur: Levi ex occasione arteriæ minimæ, sanguinem venis hæmorrhoidibus afferentes, obstrui possunt; his obstructis longâ morâ sanguis in venis corrumpitur, niger & foetidus redditur. Evacuatur cadaver hoc sanguinis apertis hæmorrhoidibus, simulq; obstructio referatur, non sine magno ægri solamine.

Quomodo verò aperiendæ? Hyrudinum applicatio à plerisque com-
mendatur. Suspectam illam habet Cl. Bartholinus histor. anat. cent.
4. histor. 74. Non auferri posse omne venenum præparatione hy-
rudinum putat; sibi præterea observatum, ulcera illi successisse &
fistulas, quæ miseros ægros ad Nosocomia detruferunt. Præferemus
itaq; medicamenta, ad hunc usum comparata: Utrasq; aperiet Aloes
extracti Scr. j. sumptum. Extrinsecus emplastra *ex farina laterum, fel-
le bovis, stapisagria*: Unguenta itidem, *ex medulla colocynthidos, amy-
gdalarum amararū*, suppositoriis cautè admista, inservient. Sectio tn. il-
larum medicamentis etiam melior est. Hanc, magnus nostri seculi
Chiron, M. Aurelius Severinus astu ægros cogens & decipiens, te-
ste laudato Bartholino, administravit. Cruciatu & ulcera à Platero
observata, si dextra administratio fiat, non sunt metuenda. Hæmor-
rhoidum aptioni annectimus Vesicatoria & cauteria: A foco illa
trahunt humores. Hanc ob causam flagellis quartanam aliquando
curatam non impossibile. Seneca lib. 6. de benef. ultimam hanc for-
tuitam curationem vocat.

§9. *E Pharmacia petita materia magis hic inservire videtur.* Ta-
lis esse debet, qualem indicantia esse volunt. Nos eo ordine pro-
ponemus; ut interna externis præmittantur: Ex internis vero illa,
quæ per os assumuntur, iis quæ alio modo in corpus veniunt. Pri-
ma, per os assumenda, sunt præparantia. Indicantur illa ab humore
nondum quidem in atram bilem converso; nisi tn. succurratur, con-
vertendo. Præparant illa crassam materiam, attenuando, incidendo,
vires cordis roborando, Materia illorum talis. *Borago, Buglossum,*
viola, cichorium, agrimonia, fumaria, capillus Veneris, ceterach, chame-
drys, chamepitys, Ruscus, asparagus, melissa, cochlearia, beccabunga, na-
sturtium, centaurium minus, radices polypodii, gentiane, rubia majoris,
helenii, glycyrrhyza, Cortices rad. capparum, fraxini, tamarisci; flores
sambuci, geniste, tamarisci, sem. cuscute, geniste, ciceris rubri Compo-
sita ex his sunt varia: *Syrupi de cichorio, capill. vener. de fumaria, de po-*
lypodio, Byzantinus. f. & c. Conser. boraginis, buglossæ, trochisci de cappa-
ribus, Huc pertinent Oxymel f. scilliticum. Pulvis stomachicus Querceta-
ni; Medicamenta ex Tartaro & Marte parata, ut Crystalli & cremor
tartari, Tartarus Vitriolatus. Crocus Martis aperiens. Item Antimelan-
cholicum Libavii, decoctum Raporum.

60. Circa horum usum notandum: cautè, calidiora præsertim, esse adhibenda; Ne, ubi incidere crassa voluerimus, calorem augendo, malum simul augeamus: Ex simplici enim duplex, ex duplici triplex, è triplici continua facile concitatur. Deinde non negligendum: Liquidorum potius quam solidorum formulas competere. Formulæ sunt tales.

R. Rad. s. aperiens.

enul. campan. an. unc. ß

Corric. fraxini

tamarisci

rad. cappar. an. drachm. jß

Herb. scolopendrii

Chamepityos

Fumariæ an. Mj

Fl. genistæ

Boraginis

Buglosi an. Mß

Pruna Damasc. No. XV.

Cog. in s. q. aq.

Colatur R. libr. j

dissol. Cremor. tartar. drach. jß

Adde Syrup. Capill. Vener.

Fumariæ an. unc. j

Cichorii

de succo boragin. an. unc. ß

Pro potione.

Alia.

R. Vini albi passulati unc. iij

Tartari Vitriol. scr. j

Bibat aeger.

61. Continuo præparantium usui intermiscenda sunt purgantia. Purgantia indicant corrupti humores: Talis atra bilis, quæ, in principio etiam morbi, cum sanguine circulatur: Præterea & alia excrementa, quæ natura, in crassioris sanguinis correctione, separat. Ex his patet omnibus temporibus quartanæ purgationem prodesse: Mitiora vero medicamenta in principio, fortiora coctione apparente exhibenda. Contrarium statuit L. Joubertus: Crassiorem, putat, & incoctam materiam vehementiora ad expulsionem sui requirere, eamque coctam levioribus cedere. Nobis periculosa & nunquam molienda crudorum evacuatio est. Nondum separatam in illis integrum à corrupto est: Si ergo evacuabitur vehementer, unà cum crudis multum boni evacuabitur. In principio purgationes adhibentur unicè, ut atra bilis evacuetur, quæ in canalibus fluit & refluit: Illa non exigit vehementiora, levioribus contenta. Hæc ita de purgatione. De tempore exhibendi alia inter medicos est controversia. Sunt quidam, qui aliquot ante paroxysmum horis exhibere audent, putantes, jam moveri materiam; quæ tñ. si incipiat moveri è foco, frigus & horrorem

D 3

secum

secum affert. Nos non videmus rationem quæ id suadet, videmus quæ dissuadet. Maxima pars atræ bilis jam in foco collecta est, è quo non facile expurgatur: Et recte monet Riverius *maximas turbas excitari, cum inchoatam evacuationem superveniens horror interceptat, & in accessione fiat motus pharmaci motui contrarius*: Non exacte a. scire horam paroxysmi in quartana possumus, cum incertis horis veniant. Turbæ illæ sanguinis adustioni multam opem ferent. Quare intermissionis potius diebus purgatio tentanda.

62. Ex purgantium materiis illæ sunt, *Senna, epithimum, elleborus niger. Compos. Syrupus de Fumaria compositus, Oxymel. helleboratū Gesneri, extracti panchymagogum, ellebori nigri, pilulæ tartaræ & Quercetani, aggregativæ, Indæ, de lapide lazuli.* Ex his formæ tales formari possunt.
R. Syrupi de fumaria *Alia.*

<i> pomis Regis Sabor an. unc. β</i>	<i> R. Oxymel, hellebor Gesneri dr. VI</i>
<i> Extract. Hellebori nigri scr. j</i>	<i> Syr. de polypod. solutiv.</i>
<i> Aqv. Boraginis</i>	<i> de succo rosarum an. unc. β</i>
<i> Buglosi an. unc. j</i>	<i> Aqv. Fumariæ unc. ij</i>
<i> Misc. fiat potio.</i>	<i> Misc. pro potu.</i>

In forma solida sunt pilulæ.

<i> R. pilul. aggregativ. scr. jss.</i>	<i> Aliæ.</i>
<i> Extract. Ellebori nigri. scr. β.</i>	<i> R. Extracti panchymagogi</i>
<i> Cum Syrup. de Epithymo fiant</i>	<i> pil. tart. melan. Querc an. scr. β.</i>
<i> pil. No. VIII.</i>	<i> formentur pil. No. V. in aurentur.</i>

63. Vomitoria in quartana quidam nauseabundi Medici non concedunt: ratio tñ. exhibenda dicit, eaq; præprimis ante paroxysmum. Ventriculus ut audivimus in quartana debilis est: propter cruditates quibus inquinatur, nec coquere bene cibos potest; nec materia quæ ad ventriculum in paroxysmo ex illoq; in intestina fertur, evacuat: tollitur hoc vomitu. Imo focus sæpe in ventriculo est; Evacuabit ergo instante paroxysmo materiam illum excitantem: Quo facto, paroxysmus tempore consueto non redibit, sed naturæ majores inducias concedet, materiam, ad atram bilem dispositam, corrigendi. Vomitu focum expurgari posse exempla eorum docent, qui unico Vomitu à quartana liberati sunt. Videatur Grembs in arb. integra & ruin. Helmontii. lib. 2. cap. 2. §. 130. & passim alii.

64. Materia Vomitoriorum est. *Decoctum raphani, Asarū, maxime ejo*

coagu-

coagulum. Oxymel simplex, scilliticum, elleboratū, aqua benedicta. Extract. ellebori albi apud Hartman; Crocus metallorum, vitrum & flores Antimonii. Formulæ hoc modo componi possunt.

R. Extract. ellebori albi gutt 6
Decocti Raphani unc. VI.
Misc. pro vomitu.

Alia R. Coaguli Asari scr. ij
Oxymel scillit unc. jß
Misc. ut vomat.

65. Purgato corpore, illud evacuandum, quod purgatione evacuari non poterat: Sudore id fiet. Videm⁹ per has vias naturā in paroxysmo noxiū expellere; medicus naturā imitetur, sudorem eliciat. Præcipuè a. ante paroxysmum. Ita n. vias natura liberat inueniet, & atram bilem perfecte evacuabit. Sudoriferis adjungēda quæ specifica virtute quartanæ resistere perhibentur. Priora sūt Rad. China, salsaparilla, cardu⁹ benedict⁹, scabiosa. Extractū absinthii, centaurii minoris, sal cardui benedicti, absinthii, theriaca, mistura simplex, & ium diaphoreticū &c. Posteriora succus Absinthii, verbenæ supinæ, rad. imperatorix, cor leporis, Pulvis viperarum. Componuntur ex his sequentia.

R. Theriacæ drachm ß
Succi absinthii drachm. ij
Sal. absinthii scr. ß.
Aquæ scabiosæ unc. ij
Misc. pro sudorifero.

Aliud R. Theriacæ scr. j.
& ii diaphor. scr. ß
Aquæ verbenæ unc. ij
Misc. agitetur, exhibeaturq;
ut sudet.

Vel

R. pulv. viper. scr. j.
Aquæ verbenæ
Cardui benedicti, un. jß.
M. Agitetur, bibat.

Vel

R. Succi absinthii drach. ij.
Mistura simpl. drach. j.
Aqv. Card. bened. unc. j
Misc. pro potu.

66. Evacuantiæ per urinam non prius in quartana usurpanda, quam corpora purgata & humores concocti sunt. Ubi jam excrementitium à bono separatum est, commodè illud per urinas evacuatur: Videndum tñ. ne vehementer calida, sine discrimine, in usum veniant. Historiam refert Cabrolus observ. XVII. cujusdam, qui à vetula in quartana opem petiit: Hæc igneis diureticis miserum hominem in satyriam lethalem præcipitavit. Materia vero est. Anethum, feniculum, apium, petroselinum, fraga, rubia tinctorum &c. Item Syrupus de 5. radicibus, sal stipitum fabarum, sumariæ, succini, spiritus salis, &c. ex his & aliis commodè formulas fabricare licet.

67. Clysteres & suppositoria corpori applicantur. Lubricas illa vias servant, expurgandoq; faciunt, ut naturæ expurganti via semper pateat: intermisceri possunt purgantibus.

R, rad.

R. rad. helleb. nigr. polypod. qv. an. unc. j. Colat: R. unc. VIII.
Nasturtii, cent. min. capill. vener. Dissolv. Consect. Hamech. unc. j
sumariae, agrimonie, an. M.ß. sal gemmæ drach. j
Sem. Cuscutæ, fenicul. an. scr. IV. F. Clysm.
Fl. genistæ, boraginis p. ij
Coq. inf. q. aqv.

Suppositoria ex melle fiunt, additis, si fortiora cupimus, *Senna, helleboro nigro, stercore muris, sale gemmæ &c.*

68. Extrinsicus in quartana adhibenda *Unguenta, fotus, & Balnea*. Inunguntur corpora, maxime spina dorsi, in paroxysmo & extra eum oleo *chamelino, rutaceo, laurino, costino, è papaveribus, è castoreo*: Poros n. cutis aperiantur, ut materia commodius evacuetur. Fomenta fiunt ex *mentha, calamintha, hyssopo, pulegio, salvia, stechade, roremarino*, in aqua vel vino decoctis. Balnea è dictis facile parantur.

69. Restat partium affectarum, ubi focus residet, cura. Venter debilis corrigetur, *Menthâ, absinthio, melissâ, mastiche, nuce moschatâ, extract. absinthii, melissæ, pulvere stomachico Quercetani*. Externa sunt *emplastra stomachalia; unguenta ex oleo nucis moschatæ, absinthii, menthe*. Hepar ubi affectum absinthium, *agrimonia, sumaria, cichorium, taraxacum, spiritus salis, absinthii, cochleariæ*; Extrinsicus *emplastr. de meliloto de bacc. Lauri, Unguentum de althæa*, convenient. Si splen laborat, fol: *ceterach, nasturtii, centaurii minoris, sumariæ, beccabungæ, cochleariæ, Extractū splenis bovis, tinctura ♂ Conserva fl. genistæ*; Extrinsicus *Unguentū de ammoniaco in aceto solutū, emplastrū diachylum simplex, Ol. de capparibus, rutaceum, amigd. amararū*, juvabunt.

70. Tandem Diæta in quartana est servanda. Contraria hæc est illi quæ inter causas morbi reposuim⁹. Aer quartanariis temperatus, purus, eligatur: Cibi sint boni succi & facilis coctionis: Panis bene fermentatus, diligenter subactus, aniso vel feniculo aspersus; Carnes hædinæ, vitulinæ, gallinarum, pullorum, perdicum, phasianorum; Pisces saxatiles, lucius, perca; Fructus amigdala dulces, pruna, uvæ passæ: Condiendi cibi, aniso, mentha, hyssopo, majorana. In potu vinum erit à sole bene excoctum, tenue, album, de quo videatur Tirellus lib. 2. histor. vini & Febr. c 30; Cerevisia bene cocta, probe defæcata. Motus neq; nullus, neq; nimius. Labores consueti, (nisi vehementes fuerint) non sunt negligendi. Vociferationes, teste Ætio l. 3. c. 5. profunt. Vehementes animi affectus peste magis evitentur. Viæ ordinariæ excrementorum aperta sunt servandæ,

SOLI DEO GLORIA.

in vena, ubi cum arteria per *ἀνασύνωσιν* conjungitur: Nec unquam
 motum sanguinis arteriis respondentem esse posse, ubi dicta anastomo-
 sis deest. Jam videamus, num quid talis in *Cl. Antonidæ van der Ende* e-
 tuere nos cogit *Cl. Antonidæ van der Ende* exerc. XIII. §. 423. *Non semel* ille observavit *è sa-*
nu aquis exemptâ, magno impetu, & saltu etiam a-
exsiluisse: magno argumento, fuisse ibi in proximâ
cum vena. Habemus jam motum sanguinis e-
 li qui ex arteriis: Ex superioribus vero confu-
 hementiorem plus breviori tempore posse ev-
 causa subitanei commodi, subitanea è salvatella.
 Nec dubitamus si arteriæ, ut apud veteres sole-
 jorem utilitatem inde ægros percepturos: Nu-
 infelices sumus. *De arteriarum apertione hodie n-*
procuramus gravissimos quosq; morbos queritur ex-
nus Instit. lib. 2. cap. 113. Objiciunt quidam crassa-
 am, & salvatellæ angustias: Sed non movent na-
 undem sanguinem per poros carnis circulari-
 ctio hæc Cephalicam, Basilicam, harumq; filiat-
 § 7. Saphæna non tam sæpe in viris, quar-
 Convenit præcipuè, si à mensibus suppressis
 quartana jam præsentè illi obstruantur: De-
 nutritioni destinatæ, & successivè etiam illæ, e-
 riis hypogastricis inferuntur. Quod si jam fo-
 colligi materia morbifica vix potest: Sin mi-
 tollentur. Et hac ratione, tam foco febrili, q-
 ctis, opem feret.

§ 8. *Hæmorrhoidum apertio*, si obstruantur
 illas sordes expurgare multi hodie adhuc puta-
 culatio: Venæ hæmorrhoidales nihil à liene ef-
 venam portæ, externæ ad cavam, sanguinem
 ratio, cur juvenit, hæc videtur: Levi ex occasu
 sanguinem venis hæmorrhoidibus afferentes,
 obstructis longâ morâ sanguis in venis corrup-
 dus redditur. Evacuatur cadaver hoc sanguin-
 dibus, simulq; obstructio referatur, non sine m-
 Quo-

D 2

